

Commissie
van Toezicht
Mechelen

JAARVERSLAG
COMMISSIE VAN TOEZICHT
BIJ DE GEVANGENIS TE MECHELEN

JAAR 2020

Jaarverslag van de Commissie van Toezicht
van Mechelen
Jaar: 2020

I. De Commissie van Toezicht

A. Samenstelling

Naam	Functie in CvT
Charlot De Decker (jurist)	Voorzitster + maandcommissaris
Mark Wuyts (jurist)	Ondervoorzitter + lid KC (vanaf oktober 2020)
Dirk Schoenmakers (jurist)	Lid KC (vanaf oktober 2020)
Ann Swinnen (jurist)	Lid KC (vanaf oktober 2020)
Roger Vermeulen	Maandcommissaris
Luc Knops (arts)	Maandcommissaris
Stijn De Hert	Maandcommissaris
Ralf Celen	Maandcommissaris
Martine Van Gorp	Maandcommissaris
Dirk den Breejen	Maandcommissaris
Yana Demeyere	Maandcommissaris + SPOC ICT
Dirk Campsteyn	Ontslag in juli 2020
Alice Van Aelst	Ontslag in september 2020
Herwig Neefs (arts)	Ontslag in september 2020
Sarah Debecker (jurist)	Secretaris (vanaf september 2020) Maandcommissaris tot oktober 2020
Joppe Vereycken	Secretaris tot en met augustus 2020

B. Functioneren

2020 was het eerste echte werkingsjaar van de nieuw samengestelde commissie van toezicht, voor wie de eerste maanden september – december 2019 nog een inlooperperiode was.

Redelijk snel werd het vaste stramien van maandvergaderingen en wekelijkse (en vaak 2 x per week) bezoeken gedwarsboord door de pandemie, hetgeen uiteraard een invloed had op de bezoeken aan de gevangenis zelf (althans in de periode van de eerste lockdown vanaf maart/april 2020), maar ook op de intermenselijke contacten tussen de leden die elkaar nog niet erg goed konden kennen. Op een enkele vergadering na verliepen de maandelijks vergaderingen sedert de pandemie op digitale wijze (webex) en gelukkig zijn alle leden voldoende vertrouwd met de computer zodat deze vergaderingen nagenoeg steeds voltallig en vlot verlopen, ook al wordt het menselijke contact gemist.

Ondanks deze hinderlijke factor is de commissie van toezicht erin geslaagd om een groep te worden van mensen die samenwerken en die een doorgedreven toezicht belangrijk vinden. Het engagement van de leden is groot. De maandcommissarissen nemen hun taak vol inzet op. De weg naar de arts

binnen de commissie van toezicht wordt vlot gevonden. Wanneer er bijkomende vragen zijn vanuit de CTRG (bijv. aanduiden van point of contact, of onderzoek strafcellen, ...) dan staan er leden op in deze groep om deze vragen te beantwoorden.

Het engagement dat bestaat bij elk van de leden heeft ertoe geleid dat, ondanks de pandemie, de bezoeken in persoon gegarandeerd bleven, en dit op de eerste twee maanden van de lockdown na waarin immers geen bezoek toegelaten was. Gelet op de risico-context is dit een vermelding waard.

In de loop van 2020 kozen drie bovengenoemde leden er voor om hun activiteiten voor de commissie te beëindigen. Aangezien we bij de samenstelling van de commissie in september 2019 te veel leden toebedeeld hadden gekregen (in verhouding tot de grootte van de gevangenis te Mechelen) werden deze eerste ontslagen niet onmiddellijk gevolgd door een vervanging. Aangezien secretaris Joppe Vereycken vervolgens eveneens na vele jaren dienst ontslag nam, en in oktober 2020 vervangen werd door lid Sarah Debecker, viel er op die manier opnieuw een lid weg en kregen we opnieuw zicht op de aanstelling van nieuwe leden. (Lid Sarah Debecker werd in februari 2021 vervangen door Yasmina El Boubkari)

De tijdsinvestering die nodig is binnen de commissie van toezicht is bij momenten hoog (hoger dan de raming van de CTRG), en de administratieve last is zeker ook aanwezig. Het invullen van de sheets vraagt nauwgezetheid en tijd. Alle commissieleden (zonder enige uitzondering) zijn hiermee vertrouwd, hetgeen nogmaals hun engagement in de verf zet.

Met de sheets die we sedert begin 2020 invullen, verlieten we de klassieke maandelijkse verslaggeving in word volledig. In de loop van 2020 hebben wij gaandeweg deze sheets vervolledigd volgens onze noden (nieuwe kolommen edm). We zijn volop zoekend om de excel te gebruiken als een werkinstrument waarin we beide doelen (rapportage en eigen opvolging) kunnen combineren. Dankzij de sheets verlopen de maandelijkse vergaderingen ook dynamischer: op voorhand kan in de sheet bekeken worden welke klachten de maandcommissaris behandeld heeft in de voorbije maand en enkel de belangrijkste items hieruit komen nogmaals aan bod. Zo resteert er meer tijd op deze maandvergadering om algemene en structurele problematieken te bespreken.

De samenwerking met de voltallige directie (Dirk Janssens, Martine Cerneels en An Van Eyken) verloopt zeer vlot. Vragen aan de directie worden mondeling of per e-mail gesteld en zeer snel beantwoord. Onlangs (weliswaar reeds in januari 2021) woonde de directeur én een pb een webex-maandvergadering bij gedurende een kwartier teneinde klachten rond het functioneren van de pb te bespreken met de voltallige commissie. De directie bericht de commissie ook geregeld op eigen initiatief bij tal van aangelegenheden (bv. overgooiproblematiek drugs, aanzegging staking, coronagerelateerde aangelegenheden, ...).

Ook de samenwerking met de penitentiaire beambten verloopt prima. Vragen tot toegang van de verschillende ruimtes of de vraag om op cel of op de gang met een gedetineerde iets te bespreken, worden snel ingevuld. Ook vragen inzake penitentiaire bevolking, aantal grondslapers, aanwezigheid strafcel, inzage in de boeken, of andere vragen rond concrete gebeurtenissen worden onmiddellijk beantwoord.

Ook de relatie tot de CTRG verloopt vlot. De communicatie van Valérie Arickx verloopt snel en is zeer goed onderbouwd. Ook op het stuk van de inwerkingtreding van de klachtencommissie heeft zij onze commissie zeer goed begeleid, hetgeen een echte meerwaarde te noemen is. Ook met Silke Dreesen als coördinatrice loopt het contact bijzonder vlot. Zij beantwoordt haar e-mails snel en uit haar antwoorden blijkt een bezorgdheid over de goede werking van de commissie (on the field). Dat het budget van 30,00 EUR per lid van 2020 nog mag aangewend worden in 2021 (aangezien door de pandemie de horeca lang gesloten bleef en is) werd geapprecieerd.

Op 1 oktober 2020 is de klachtencommissie (hierna verkort: KC) van start gegaan. In de loop van 2020 vond er nog geen zitting plaats bij gebrek aan klachten. De eerste zitting van de KC vond plaats in januari 2021, en dit naar aanleiding van de eerste klacht die ingediend werd op 27 december 2020.

C. Behandeling van verzoeken van gedetineerde personen / Bemiddeling

Uit de verslaggeving blijkt dat de commissie gevat wordt door enerzijds klachten die gedeponereerd worden in de brievenbus van de commissie, maar dat de commissie ook aandacht heeft voor de informatie die blijkt uit de registers (inclusief gebruik van de strafcel) en informatie inwint vanuit individuele contacten met gedetineerden en andere actoren van de gevangenis (bijv. directie, bibliotheek, beschermcomité actief in de gevangenis, het centrum,...).

We streven naar twee bezoeken per week en sedert de inwerkingtreding van de KC doet deze nood zich nog sterker voelen dan voorheen. Sommige commissarissen opteren ervoor om hun taak in duo uit te voeren, hetgeen betekent dat er in die betrokken maand twee commissarissen actief zijn (ofwel op evenwaardige basis, ofwel de ene als “buddy” of “back-up” van de andere).

Bovenaan de brievenbus van de commissie hangt een lijst waarop we de datum van het laatste bezoek noteren. We denken dat het voor de gedetineerden niet steeds duidelijk is wat het verschil is tussen het deponeren van een rapportbriefje in de bus van de commissie, en het deponeren van een klacht in de bus van de KC.

Er werd in 2020 geen bemiddeling uitgevoerd in opdracht van de KC, hetgeen ook niet mogelijk was aangezien de eerste klacht maar ingediend werd op 27 december 2020.

Aantal klachten per rubriek

<i>Thema</i>	<i>Aantal</i>	<i>Percentage</i>
<i>Contacten met de buitenwereld en familiale band</i>	12	18 %
<i>Detentieomstandigheden</i>	10	15 %
<i>Detentieplan</i>	3	5 %
<i>Garanties</i>	1	2 %
<i>Gezondheidszorg</i>	7	11 %
<i>Incidenten</i>	4	6 %
<i>Orde en veiligheid</i>	6	9 %

<i>Personeel</i>	9	14 %
<i>Regime en activiteiten</i>	11	17 %
Totaal aantal 2020	65	100 %

D. De Commissie in cijfers

- **Aantal maandelijks vergaderingen:**

8 maandvergaderingen in 2020:

- 3 die niet zijn doorgegaan door corona (april, mei en zomervergadering);
- 5 maandvergaderingen zijn in persoon doorgegaan en 3 virtueel.

- **Aanwezigheid van de leden tijdens de maandelijks vergaderingen:**

Enkel de leden die ontslag genomen hebben in 2020, waren daarvoor regelmatig afwezig. Verder zijn er meestal maximum 1 of 2 personen afwezig op een vergadering.

- **Aantal bezoeken in de penitentiaire inrichting:**

Omdat we nog zoekende waren in het gebruik van de sheets werden niet in alle maanden de exacte data van bezoek genoteerd. Daarom kunnen we niet voor alle maanden het aantal bezoeken doorgeven. We streven naar een gemiddelde van 2 keer per week.

Januari	12	Juli	
Februari	9	Augustus	
Maart		September	5
April	telefonisch	Oktober	10
Mei	4	November	8
Juni		December	

- **Aantal ingediende verzoeken van gedetineerde personen: +/- 65**
- **Aantal bemiddelingen: 0**

II. De penitentiaire inrichting – Gevangenis van Mechelen

A. Werking

Sinds 1874 doet de gevangenis van Mechelen dienst als arresthuis met een gesloten regime. Er verblijven ook gedetineerden met middellange straffen. Het regime is er één van beperkte gemeenschap. Dit geldt voor vleugel B en vleugel C.

In vleugel C zitten 10 veroordeelden die overdag in de gevangenis werken. Zij krijgen een aangepast regime waarbij overdag hun celdeur openblijft. Zij beschikken over een gemeenschappelijke ruimte waar zij samen kunnen eten, ontspannen, en zij beschikken over een gezamenlijke keuken, en 2 douches.

Het toezicht van de commissie strekt zich niet uit tot het transitiehuis.

B. Opmerkelijke gebeurtenissen / belangrijkste veranderingen binnen de inrichting

Er zijn diverse mogelijkheden tot werken in de gevangenis. Er is een werkhuis, er is uiteraard ook werk voorhanden in de keuken, wasserij, bibliotheek, als poetser, diener,... Gelet op de overbevolking die nagenoeg steeds aanwezig is maar bij momenten echt kritisch te noemen is, dient vastgesteld te worden dat er veel gedetineerden om werk vragen maar dat niet steeds op eerste verzoek kunnen bekomen. Deze klachten kwamen geregeld terug. De directie poogt wel om aan eenieders verzuchtingen tegemoet te komen maar wordt ook geconfronteerd met het gegeven dat de vraag het aanbod overstijgt.

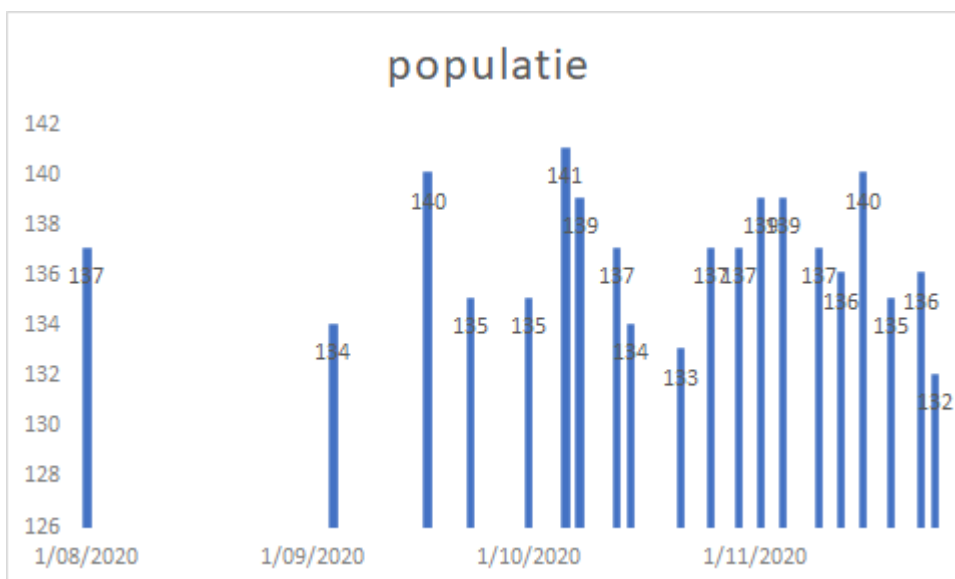
De problematiek van stakingen is aanwezig in alle gevangenissen, dus ook in de gevangenis te Mechelen. Bij staking wordt de commissie verwittigd door de directie zodat er dan een maandcommissaris extra kan nagaan of de belangrijkste noden van de gedetineerden gelenigd worden. Dit is grosso modo het geval.

Van zelfmoorden of ontsnapingen in 2020 is de commissie niet op de hoogte.

C. De penitentiaire inrichting in cijfers

Gevangenisbevolking

Uit de maandelijkse verslaggeving blijkt de werkelijke capaciteit zoals geregistreerd bij ieder bezoek van de maandcommissarissen. Geruime tijd schommelde dit tussen de 100 en 120 gedetineerden, maar er werden ook pieken geregistreerd (zoals blijkt uit onderstaande tabel):

De scheiding tussen veroordeelden en beklagden lijkt niet strikt gehanteerd te kunnen worden binnen enerzijds de huidige infrastructuur en anderzijds de gekende overbevolking.

Aantal personeelsleden (maand per maand)

Hiervan is de commissie niet op de hoogte en heeft de commissie evenmin registraties bijgehouden. Ingeval van stakingen gebeurt het dat de directeur en de onderdirecteuren een post bemannen op bijv. het centrum.

III. Het toezicht

De commissie bespreekt hier de klachten die **structureel** bleken.

A. Gedetineerden met psychose of andere psychiatrische aandoening

In 2020 heeft de commissie enkele keren vastgesteld dat gedetineerden met een psychose of wanen (of andere psychiatrische aandoening) verschillende dagen in de strafcel dienden te verblijven in afwachting van hun overplaatsing naar een inrichting waar wel de geschikte psychiatrische zorg geboden kon worden. Uiteraard wordt de gedetineerde gezien door een psychiater in de (straf)cel te Mechelen in afwachting van diens overplaatsing, maar dit volstaat niet en belet niet dat diens situatie schrijnend is. Een snellere overplaatsing naar een geschikte inrichting zou noodzakelijk zijn, maar er lijkt een probleem van beschikbaarheid van de plaatsen te bestaan.

B. Werk

Daarnaast is een vaak wederkerende klacht deze aangaande de werkmogelijkheden. Soms wil een gedetineerde werken en staat hij op de lijst, maar bekomt hij geen werkplek op het door hem gewenste ogenblik of tijd. De directie doet wat ze kan maar wordt ook geconfronteerd met het beperkte aanbod in verhouding tot de vraag.

C. Infrastructuur

De Regie der Gebouwen heeft reeds herhaalde malen aangegeven te zullen starten aan de renovatie van de douches, die sterk verouderd zijn en waar schimmelvorming opgetreden is. Dit wordt keer op keer uitgesteld.

Gelet op de overgooiproblematiek dringen er zich ook infrastructuurswerken (of andere maatregelen) op, zodat drugs niet met zware stenen overgegooid kan worden tot op de wandeling. Dit zorgt voor bijzonder veel onrust op en na de wandeling, los van het concrete gevaar van een overgooiende steen voor eenieder die op de wandeling aanwezig is. Er zijn gedetineerden die ervoor kiezen om niet naar de wandeling te gaan, hetgeen een aanslag inhoudt op hun rechten.

D. Functioneren penitentiair bewakingsagent

Met betrekking tot één concrete pb kwamen er in 2020 geregeld klachten, omdat zij te strikt zou zijn en te snel rapportbriefjes zou schrijven aan de directie. Inmiddels (weliswaar in 2021) heeft de voltallige commissie kennisgemaakt met de pb via een webex-overleg, samen met de directeur, en werd er toelichting gegeven aan en door de betrokken pb. Zij stond open voor dit overleg en gaf ook aan te willen groeien als pb en dat zij zich zal laten coachen door een collega.

E. PSD

Er kwam in 2020 ook al eens (zij het occasioneel) een klacht rond de psd die ingevolge corona minder aanwezig/bereikbaar zou zijn in de gevangenis.

F. Onderwijsaanbod

Het is een oud zeer dat dit aanbod te gering is. Het is niet omdat de gemiddelde verblijfsduur in dit arresthuis kort is, dat er geen variabel aanbod aan opleidingen, workshops, info-sessies kan aangeboden worden. Ook kortlopende programma's kunnen interessant zijn voor gedetineerden, en zijn zelfs van belang in het kader van hun re-integratie. Ingevolge corona werd datgene wat er was geannuleerd.

G. Coronamaatregelen

Voor de gedetineerden vielen de coronamaatregelen extra zwaar. Het gebrek aan fysiek contact woog na verloop tijd echt door.

De strenge maatregelen, en vervolgens ook de versoepelingen, werden door de directie zeer correct opgevolgd. Wat toegestaan kon worden, werd ook toegestaan teneinde tot een zo leefbaar mogelijke sfeer te komen.

De directie zette ook in op virtuele bezoeken met het thuisfront (Webex). Via dit medium vonden er ook zittingen plaats.

Vaccinatieprioriteit voor gedetineerden lijkt van belang, bijvoorbeeld omdat thans een gedetineerde op cel een quarantainemaatregel dient te ondergaan wanneer zijn celgenoot een onveilig contact had.

H. Ziekteverzekering

Spijtig genoeg hebben de gedetineerden geen ziekteverzekering bij de mutualiteit, die voor ons wel verplicht is. Dit kan tot gevolg hebben dat de medische dienst niet happig is om niet echt noodzakelijke (maar wel nuttige of comfort brengende) ingrepen te laten uitvoeren omdat deze kosten door het gevangeniswezen zelf moeten gedragen worden. Misschien kan de CTRG hierin een rol vervullen.

IV. Advies en informatie voor de CTRG

Het zou goed zijn ons niet te overladen met administratieve taken die te veel tijd vragen.

Anderzijds begrijpen wij dat een begeleiding in onze taak essentieel is, en een grote meerwaarde biedt. Tevens zou het zinvol zijn ons toe te lichten welke rol de CTRG concreet kan spelen bij structurele problemen die jaar na jaar wederkeren, zonder zicht op verbetering.

Wederzijdse kruisbestuiving tussen de commissies lijkt ons ook van belang zodat wij van iedere commissie en iedere gevangenis kunnen leren om zo te komen tot best practices.

V. Conclusies

De commissie vermeldt als grootste uitdaging voor 2021 het opvolgen van bovenvermelde structurele problemen.

VI. Geplande activiteiten 2021

- Affiches boven brievenbussen nakijken en aanvullen
- Verder werken rond de sheets en deze optimaliseren door verder gebruik
- Verduidelijking voor gedetineerde tegen welke klacht beroep mogelijk is en tegen welke niet (kleurencode op beslissing?)
- Kennismaking PSD